

IPCA

Inventory of Potential Communicative Acts

Vejolaš gulahallandáhpáhusaid logahallan

Inventory of Potential Communicative Acts (ICPA)

- kártenreaidu olbmuid várás geain leat stuora
gulahallanválttisvuodát

Jorgaleapmi ja heiveheapmi lea šiehtaduvvon: Jeff Sigafoos ja Svein Lillestølen.

Jorgalan davvisámegillii: Liv Karin Klemetsen.

Heivehan sisdoalu: Marit Inger Pulk ja Lone Nergård Boine, Statped.

Jorgaluvvon dárogiel veršuvnna mielde. Dárogiel veršuvdna lea jorgaluvvon ja heivehuvvon engelasgielas Svein Lillestølen, Statped, bokte.

Sigafoos, J., Arthur-Kelly, M., & Butterfield, N. (2006). Enhancing everyday communication in children with disabilities. Paul H. Brookes Publishing Co.

Sigafoos, J., Woodyatt, G., Keen, D., Tait, K., Tucker, M., Roberts-Pennell, D., & Pittendreigh, N. (2000a).

Identifying potential communicative acts in children with developmental and physical disabilities.

Communication Disorders Quarterly, 21(2), 77-86. <https://doi.org/10.1177/152574010002100202>

Mii lea IPCA

IPCA lea kártenreaidu mii vuosttažettiin lea oaivvilduvvon olbmuid, geain leat stuora gulahallanváttut, ja geaid váldo ovdanbuktinhámit leat rumašlaš ja ovdagielalaš ovdanbuktinvuogit. Dainna heive maiddái kártet olbmuid, geat ipmirdit ja vejolaččat ieža geavahit muhtun sániid dahje symbolalaš ovdanbuktimiid. IPCA heive sihke mánáide, nuoraide ja rávisolbmuid álgo ovdánandásiin. Dat čájeha olbmo iešguđetlágán gulahallanovdanbuktimiid. Dakkár kárten sáhttá maid lasihit diđolašvuoda olbmo iešguđetlágán ovdanbuktinvugiid birra ja dan birra mii ovdanbukto. Dat fas sáhttá mielddisbuktit ahte lagasolbmot dulkojit ja responderejit eanet seamma láhkai, juoga mii fas sáhttá nannet olbmo ovdanbuktimiid.

Skovis lea 53 gažaldaga 10 iešguđetge kategorijas, juhkkon ovttaskas ovdanbuktimiid funkšuvnnaid mielde.

Duogáš

IPCA ovddideami vuodđun lea sajáiduvvan diehtu das movt dábálaš mánát hui árrat oččodišgohtet eahpeformála, muhto beaktilis gulahallangálggaid (Bates, Camaioni & Voltera, 1975). Mii diehtit maid olu dan birra man dehálaš dát rumašlaš, ovdagielalaš gulahallan lea viidasit giellaovddideapmái (Halliday, 1977).

Ovddidanbarggu vuodđun ledje sullasaš dalá kártenávdnasat ja IPCA lea muhtun muddui das vuolggahuvvon, muhto galgá dieđuid fátmastit viidábut. Sii barge ollu gávnnahan dihte definerejuvvon guovddáš gulahallanfunkšuvnnaid, daningo sii ledje vásihan ahte eahpeformálalaš jearahallanskovit dávjá adde beare gáržžes gova olbmo gulahallamis. Ovdánahttit leat deattuhan ahte funkšuvdnalistu ja gažaldagat juohke funkšuvnnas eai leat dievaslaččat ja rahpá vejolašvuoda dievasmahttit maiddái eará ovdanbuktimiiguin.

Materiála lea hábmejuvvon golmma jagi dutkanovttasbarggu bokte gaskal Jeff Sigafoos The University of Tasmanias ja Gail Woodyatt, Deb Keen, Kathleen Tait, Madonna Tucker, ja Donna Roberts-Pennel The University of Queenslandas.

10 gulahallanfunktšuvnna

Logi gulahallanfunktšuvnna, mat leat válljejuvvon, gávdná maid eará skoviin, ovdamearkka dihte Wetherby og Prizant kártenmateriála man namma lea Checklist for Communicative Functions and Means (Prizant & Wetherby, 1990).

1. Sosiála
konvenšuvnnat
2. Oažžut fuomášumi
3. Biehttalit/vuostálastit
4. Jearrat ovtta dingga
5. Jearrat ovtta
doaimma
6. Jearrat dieđuid
7. Kommenteret
8. Válljet
9. Vástidit
10. Imiteret

Juohke funktšuvdna lea skovis čilgejuvvon sierra doaimmaide guoski gažaldagaiguin.

Ávkkástallanárvu

IPCA leat geavahan olu fágabirrasiin ja das lea leamaš stuora ávkkástallanárvu práksissuorggis. 2015 doavttergrádadutkamušas árvvoštalle ahte mihtidago instrumeanta dan maid lea jurddašuvvon mihtidit ja man muddui sáhtá luohhtit bohtosiidda. Konklusuvdna čujuhii buori validitehtii ja reliabilitehtii (Michelle L. Stevens, 2015).

Lea jurdda ahte materiála galgá viidát govvidit sihke daid gulahallanvugiid, mat leat sajáiduvvan, ja daid, mat eai leat vel sajáiduvvan, muhto mat leat vejolaš gulahallanovdanbuktimat ovttaskas olbmos. IPCA deavdinbargu sáhtá nugo namuhuvvon lasihit dihtomielalašvuoda variašuvdnavalljodaga birra olbmo ovdanbuktinvuogiiguin ja das maid dat ovdanbukta. Dat fas sáhtá mielddisbuktit ahte cealkagiid dulkon- ja vástidanmálles šaddá eanet seammalágan práksis. Sigafoos čujuha Steven von Tetzchnera artihkkalii nieiddaid birra geain lea Retts syndroma, mas geavaha doahpaga “struktuvrálaš badjelmearedulkon” (Tetzchner 97). Dat mearkkaša geavatlaččat ahte vaikko muhtun gulahallanovdanbuktimis álgoálggus ii leat čielga funktšuvdna dahje ulbmil, de sáhtá konsekveanta dulkon lagasolbmos áigge mielde váikkuhit dasa ahte ovdanbuktin šaddá eanet intenšuvnnalaš. Dasa kártenreaiddu namma čujuha ge; «Inventory of Potential Communicative Acts».

Gii sáhtta atnit IPCA

Eai leat makkárga formála gáibádusat, muhto son guhte galgá geavahit materiála, berre unnimusat 6 mánu dovdan su, gean galgá kártet. Dat sáhtta leat áigeguovdil oahpaheddjiide, PP-ráđđeaddiide, psykologaide, logopedaide, suodjalandivššáriidda, fysioterapevttaide, ergoterapevttaide ja váhnemiidda. Sáhtta goitge leat ovdamunnin ahte sus, guhte jođiha barggu, lea hárrjaneapmi ja ipmárdus ovdagielalaš gulahallamis.

Movt geavahit IPCA

IPCA sáhttet áinnas ovttaskasolbmot deavdit, muhto soaita maid jierpmálaš čohkkát ovttas lagasolbmuiin nugo váhnemiin, oahpaheddjiin, assisteanntain, suodjalandivššáriin, fysioterapevttain jna., ja ságastallat ovttá ja ovttá funkšuvnna birra. Dávja sáhtta iešguđetlágán ovdanbuktimiid áicat iešguđetge arenas. Sáhtta leat ovdamunnin ahte dakkár olmmoš jođiha barggu, guhte dovda IPCA ja dan iešguđetge lađđasiid, ja guhte sáhtta buktit dievasmahtti dieđuid. Muhtomin sáhtta vásihit ahte ii dieđe vástádusa ja dárbbáša veahá geahččaladdat. De sáhtta leat jierpmálaš bargat kártemiin muhtun áiggi.

Dakkár bargu dávja lea mielde lokteme diđolašvuoda olbmo gulahallama birra. Dakkár proseassa bohtosat sáhttet dahkat dehálaš vuodu viidásit doaibmabijuide. Tabealla dás vuolábealde čájeha ovdamearkka movt deavdit njealljái oasi, mas lea sáhka das ahte galgá sáhttit jearrat ovttá dingga.

Vásáhusat geavaheamis Norggas

Materiála eahpealmmolaš veršuvnnat leat geavahuvvon Norggas logenar jagi. Muhtun vuottuid sáhttit áinnas čalmmustahttit. Ávžžuhit deavdit skovi ovttasbargoprošeaktan olbmo lagasolbmuiuin iešguđetge arenain. Dávja vásihit ahte leat áican iešguđetlágán ovdanbuktimiid ja ahte gulahallan oktiibuot lea riggábut go maid ovddalgihtii ledje jurddašan. Dakkár ovttasbargu mielddisbuktá muhtun birrasiin maiddái eanet seammalágán dulkojumi ja responssa gulahallanovdanbuktimiin.

Statped oktavuodas lea IPCA dávja leamaš mielde dehálaš vuodđomateriálan nu gohčoduvvon gulahallanpássa barggus. Dalle sáhtta iešguđetlágán ovdanbuktinvugiid sirdit njuolga dán dokumentii.

Gáldolistu:

Bates, E., Camaioni, L., & Voltera, V. (1975). The aquisition of performatives prior to speech. *Merrill-Palmer Quarterly*, 21, 21, 205-226

Halliday, M.A.K. (1977). *Learning how to mean. Explorations in the development of language*. New York: Elsevier.

Sigafoos, J., Arthur-Kelly, M., Butterfield, N., (2000). Identifying potential communicative acts in children with developmental and physical disabilities.

Communication Disorders Quarterly, 21, 77-86.

Sigafoos, J., Arthur-Kelly, M., Butterfield, N., (2006). *Enhancing Everyday Communication for Children with Disabilities*, Baltimore: Brookes.

Stevens, S. L. (2015). Identifying and Validating Prelinguistic Communicative Forms and Functions in Children with Developmental Disability, A thesis

submitted to Victoria University of Wellington.

Von Tetzchner, S. (1997). Communication skills among females with Rett syndrome. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 6(Suppl.1) 33-37

Wetherby, A., & Prizant, B. (1990). Communication and symbolic behavior scales — Research edition. Chicago: Riverside.

Deavdinovdamearkkat (Elle, 4 jagi ja 10 mánu boaris):

4. Jearrat ovttá dingga

Movt dieđát ahte son háliida...

Gulahallanovdanbuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
1. Dingga (ovdamearkka dihte stoahkanhearvva, girjji jna.).	<i>Faŋuha dan guvlui, lihkada dan guvlui, geahččá dasa</i>	<i>Muhtomin časká bieggamillohearvva vai dat jorragohtá, jus dan bidjat su ovddabeallai.</i>
2. Juoidá borrat.	<i>Čuorvu dahje šuoikká, lihkada dan guvlui dahje váldá ieš biepmu ja borrá.</i>	<i>Jus Elle oaidná assisteanta gievkkanis, de son bissu das lahka. Vuordá assisteanta veahkehit su leiket mielkki su bohttalii. Váldá ieš biepmu jus assisteanta lea beare njoahci.</i>
3. Eambbo juogamas.	<i>Murdá eret, jorrá birra.</i>	<i>Trampoliinnas, jus háliida eambbo, de son sirdá gasku, vai mii eat olát su, dahje jorrá eret vai mii eat oaččo su eret trampoliinnas.</i>
4. Musihka dahje TV/video.	<i>Šluvvá oaivvi, bisána, moddjá.</i>	<i>Muhtomin skuvlabusse bisána ja musihkka lea alde. Dalle Elle bisána, moddjá ja lihkahallá musihka mielde.</i>
5. Eará		

1.Sosiála konvenšovnnat

Čilge movt son...

Gulahallanovdanbuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
<i>Ovdamearka:</i> Dearvvaha du/earáid.	<i>Moddjá</i> <i>Čalbmeoktavuohta</i> <i>Geige gieđaid</i>	<i>Go mun idđes bođán Elle</i> <i>lusa ja dajan hei, de son</i> <i>geahččá munnje, moddjá ja</i> <i>geige gieđaid.</i>
1. Dearvvaha du/earáid.		
2. Dadjá «báze dearvan» dutnje/earáide.		
3. Respondere iežas nammii.		
4. Eará		

2.Oažžut fuomášumi

Čilge movt son....

Gulahallanovdanbuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
1. Oažžu du fuomášumi.		
2. Bivdá jeđđema.		
3.Bivdá čagalduhttima/ lágásvuođ		
4. Čájehallá iežas.		
5. Eará		

3. Biehttalit/vuostálastit

Maid son dahká jus...

Gulahallanovdabuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
1. Su gaskkalduhtá muhtun rutiidnadoaimmas.		
2. Son galgá dahkat juoidá maid ii háliit.		
3. Lea juoga masa son ii liiko.		
4. Jiellatdinga dahje - biebmu váldo sus eret.		
5. Rávisolmmoš bisána suinna ovtastallamis (omd. heaitá stoahkat).		
6. Eará		

4. Jearrat ovtta dingga

Movt dieđát ahte son háliida...

Gulahallanovdanbuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
1. Ovtta dingga (ovdamearkka dihte stoahkanhearvva dahje girjji jna).		
2. Juoidá borrat.		
3. Eambbo juogamas.		
4. Musihka dahje tv/video.		
5. Eará		
6. Eará		

5. Bivdit muhtun doaimma

Movt son čájeha ahte háliida dahje dárbbáša...

Gulahallanovdanbuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
1. Veahki gárvodit.		
2. Veahki stoahkamis, speallamis.		
3. Veahki beassat hivssegii.		
4. Ahte muhtun boahtá čájehit lagasvuoda.		
5. Eará		
6. Eará		

6.Bivdit dieđuid

Movt son dahká go bivdá....

Gulahallanovdanbuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
1. Čilgehusa juogamasa maid ii leat ipmirdan.		
2. Dieđu juogaman birra (ovdamearkka dihte mii lea namma juogamas).		
3. Eará		
4. Eará		

7.Kommenteret

Movt son čájeha ahte...

Gulahallanovdanbuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
1. Son lea ilus, liiko juogamasa dahje lea ávus.		
2. Sus lea váivi, lossa miella/šlunddas dahje ballá.		
3. Son láittastuvvá dahje ii beroš.		
4. Juoga lea suohtas.		
5. Son ballá dahje lea hirpmahuvvan.		
6. Sus lea bávččas dahje lea buozas.		
7. Lea suhttan dahje duššástuvvan.		
8. Lea váiban.		
9. Eará		

8.Válljet

Movt son čájeha ahte son...

Gulahallanovdanbuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
1. Vállje guovtti dahje eanet dinggaid gaskkas (ovdamearkka dihte borramuša, juhkamuša, stoahkanhearvvaid).		
2. Vállje maid háliida bargat.		
3. Vállje álggahit dahje loahpahit muhtun doaimma.		
4. Eará		
5. Eará		

9. Vástidit

Čilge movt son...

Gulahallanovdanbuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
1. Reagere go muhtun váldá suinna oktavuodá.		
2. Vástida juo muhtun gažaldahkii.		
3. Vástida ii muhtun gažaldahkii		
4. Eará		

10. Imiteret

Čilge movt son imitere dahje geahččala imiteret earáid gulahallandoaimmaid...

Gulahallanovdanbuktin	Meannudeamit	Ovdamearkkat
1. Hupman (ovdamearkka dihte cealkagat, ovttaskas sánit, vokaliseremat).		
2. Nivkkuha “juo”.		
3. Šlavgá oaivvi “ii”.		
4. Geassá olggiid.		
5. Cuoigu.		
6. Eará		

